

FATABUREN 1973

fataburen

Nordiska museets och Skansens årsbok 1973

Redaktion: Christian Axel-Nilsson · Nils Erik Bæhrendtz
Harald Hvarfner · Skans Torsten Nilsson
Layout: Torsten Stääf
Tryck: Tryckeribolaget Ivar Hægström AB 1973
ISBN 91 7108 068 6

Pärmens färgbild: Veteranen berättar. Detalj av en akvarell av
Bengt Nordenberg 1854. Privat ägo.

I arbetarrörelsens tjänst

Min far hette Gustav Alfred Karlsson och arbetade på Almedals Fabriker som tillverkade linnevaror. Fabriken var belägen i Örgryte, en kommun som sedan flera år är sammanslagen med Göteborg. Far var infödd Mölndalsbo. Min farfar och farmor, även de födda i Mölndal, har jag inte så många minnen från, då farfar dog tidigt. Hans föräldrar var säkerligen bönder men genom att använda mycket sprit samt även diverse andra manipulationer fick de lämna sitt ställe. Efter farfars död började farmor arbeta på en textilfabrik och slutade vid 70 års ålder.

Min mor var uppväxt i Göteborg men var från Orust. Hennes far var åkarepojke och körde vid hamnen. Hennes mor arbetade som kalksmäcka på byggena. Detta yrke bestod i att piska kalken och göra den i ordning för att sedan bäras upp på ställningen till muraren. Detta arbete var säkerligen mycket hårt.

Skall man av det framförda draga några slutsatser av sina förfäders liv, blir det att de släpat och slitit i alla sina dagar för andra med en liten lön. De lämnade inget efter sig mer än sina älskade barn.

Barndomshemmet och skolan

Far var född 1865 och började på fabriken vid 12 års ålder och stanna-

de i samma företag i 58 år. I 40 år var han anställd som förman i förberedningen av linet. Detta arbete var utsatt för mycket damm och var smutsigt. Det fanns inga fläktanordningar som nu. Men han har säkerligen trivts med jobbet, eftersom han stannade där under alla år. Han erhöll silvermedalj efter 30 år för långvarig och trogen tjänst. När han lämnade sin tjänst vid 70 års ålder fick han en pension av företaget på 25 kr i månaden. Fars inkomster var, när jag började förstå mig på pengar och därmed även på fattigdom, 15 kr i veckan. Sedan fick han 18 kr i veckan, men ändå var det inte lätt för mor att få debet och kredit att gå ihop samtidigt som vi var tio personer som skulle äta och klädas på denna inkomst. Vi betalade i hyra 5 kr i månaden för rum och kök.

Mor hette Vilhelmina och var född 1871. Det var en trägen och hjälpsam mor. Hon var kvick i sina händer, kunde sticka, virka, stoppa, laga kläder och spara som ingen annan, men det kunde behövas då vi var åtta syskon, två pojkar och sex flickor, en bror dog som ung. Som ett bevis på mors flinka händer kommer jag ihåg en dag när jag kom från skolan och strumporna var så dåliga att de ej gick att laga. Hon tog då strumporna och klippte av dem på benet och stic-

kade till nya fötter tills jag följande dag skulle gå till skolan. Hur många timmar mor fick sova en sådan natt vet jag inte men säkert var det inte många. Jag kan inte påminna mig, trots att vi var så många som skulle dela brödet, att vi fick svälta. Mor brukade baka tunnbröd i öppen ugn, cirka 70 kakor i veckan, och vilket gott bröd, eller också var det för man som alla ungar brukade vara hungrig jämt.

Från hemmet i Mölndal till arbetsplatsen var det cirka 7 kilometer som far fick gå morgon och kväll, då inga kommunikationer fanns. Han började sitt dagliga arbete kl. 6.30 fm. och slutade kl. 6 em. och var i hemmet omkring 7.30. Sedan han intagit sitt enda mål lagad mat om dagen, fick han sätta igång med att laga våra tofflor och skor. Vi hade inte råd att gå till skomakarn. Detta jobb höll han på med så länge vi var små. Han blev med tiden en riktigt bra lappsokmakare.

Jag har tänkt många gånger sedan jag blivit vuxen hur det kunde vara möjligt att efter en så lång arbetsdag sätta igång med att laga skor eller, som mor gjorde, sticka ett par strumpor på en natt. Det måste ha varit en stor glädje och kärlek till sina barn för att kunna göra så stora uppoffringar. Det hade ju varit en rättvis sak om de kunnat få en längre och tryggare ålderdom än vad de fick efter ett så hårt och strävsamt liv. Mor lämnade oss vid 66 års ålder och far levde tills han var 77 år.

Som förut är sagt var vi åtta syskon. Jag var den förstfödde, född den 3/6 1893. Jag fick därför bidra med tillsynen av mina mindre syskon.

Jag kommer ihåg när mor, som var mycket sträng men även snäll, bad mig vaggas, då hon hade arbete som måste göras. Detta arbete tyckte jag var mycket tråkigt, särskilt när man hörde sina lekkamrater ute på gården i sin fulla lekyra.

Åren gick och man började växa till sig. Man fick byxor med gylf, och man skulle börja skolan. Jag började när jag var sju år och fick en gammal fröken till lärarinna.

Jag kommer ihåg att min lust för skolan var inte stor, och jag önskade varje dag att lärarinnan skulle vara sjuk, så man fick gå hem till mamma igen. Det var ju ingen vacker önskan, men jag tror hon var för gammal att lära barn. Vi fick på den tiden mycket hemläxa i skolan och då särskilt i religion, ett ämne som lärarinnan hade förkärlek till. Det hände ofta att vi fick fyra psalmverser, några stycken ur Lilla Katekesen samt som omväxling bibelhistoria, och detta skulle vi kunna utantill vid dagens förhör annars blev det smörj av en kraftig rotting som fanns i varje skolklass på den tiden. Lärare och lärarinnor trodde säkert att det fastnade bättre om de använde en sådan. Det var inte så lätt att få en ostörd vrå i hemmet. Mamma hann inte hjälpa oss så mycket, och pappa orkade inte efter dagens hårda arbete. Därför blev det som det blev, en massa stryk av rottingen. Det var inte så märkvärdigt att man önskade lärarinnan alla möjliga sjukdomar.

Vi var många barn i klassen. Jag tror vi var 34 flickor och pojkar, de allra flesta från fattiga arbetarehem. Det var flera av barnen som saknade sin far eller hade en far som var ar-

1. Huset vid Fors-
åkersgatan i Möln-
ådal, där Ernst
Carlsson växte upp
och även bodde sina
första år som gift.
Foto Mölnålds-
Posten.

betlös eller sjuk. I sådana fall utdelades i skolan två till tre kakor grovt bröd två dagar i veckan. Var barnen riktigt fattiga erhöll pojarna en kostym samt flickorna en klänning om året. Detta var en form av socialhjälp som det dåvarande samhället kostade på sig till de fattiga skolbarnen. Brödet som utdelades till barnen skedde på skolgården inför de andras åsyn.

Under sommarmånaderna, när vi hade ledigt från skolan, sökte vi barn något arbete för att kunna bidra till hemmet. Jag var ett par sommarmånader och gick vall för en bonde. Lönen blev mat och 5 kr för hela sommaren. Jag och mina syskon var med och rensade rovor för 25 öre

raden. Raderna var cirka 100 meter långa, så det blev en rad om dagen.

Skolåren gick trots alla svårigheter och min skolgång slutade fyra månader innan jag fyllt 13 år. Anledningen till att jag slutade tidigare var att jag fått arbete. Mor behövde så väl lite ekonomisk hjälp. Under min skoltid gick jag för tre lärarinnor och en lärare. I regel tyckte jag alla ämnen var tråkiga utom sång. Men jag klarade alltid min årsexamen och fick rätt bra betyg.

I den fastighet där vi växte upp fanns tretton familjer. Av dessa hade tre familjer 25 barn tillsammans, och i hela fastigheten fanns cirka 30 barn i skolåldern på en gång. I regel var grannsämjan god, men det hände väl

ibland att de olika mammorna kom i luven på varandra, i regel då om barnen. Det gick snart över och så var de goda vänner igen. På lördagarna gick gubbarna in till varandra och avsmakade varandras starkvaror. I min tidiga barndom kostade en liter brännvin 90 öre. Sedan gick priset upp till 1.35, som stod sig i många år. När gubbarna smakat tillräckligt blev de ganska starka, så man slutade i regel med att draga fingerkrok eller bryta arm. I de flesta fall var gubbarna eniga och höll ihop, åtminstone så länge det fanns att dricka.

Den lägenhet som jag och mina syskon växte upp i bestod av rum och kök med en gemensam golvyta av 22 kvm, med två fönster åt gatan på rummet samt ett fönster på köket. I detta fönster kunde inte solen komma in för en stor stoppmur som var 2 meter hög och 1 1/2 meter från fönstret. Även rummet var solfattigt beroende på att en stor park var belägen på andra sidan gatan.

Inredningen i vår lägenhet var enkel, inget vatten och avlopp. Elektriskt ljus installerades först 1906, då med en lampa som placerades så att den skulle kunna upplysa såväl rummet som köket. Något skafferier fanns inte, endast ett litet skåp som såväl porslin, mat och kokkärl skulle förvaras i. Möbleringen av vår lägenhet var också enkel, men vi tyckte den var trevlig. Rummets möbler bestod av en tvåmanssäng, en soffa, bord, fyra stolar, skänk, byrå samt en bordbänk. Denna kunde användas om natten som sängplats för två. Vidare fanns en utdragssäng för två. Möblerna i köket bestod av träsoffa samt bord och stolar.

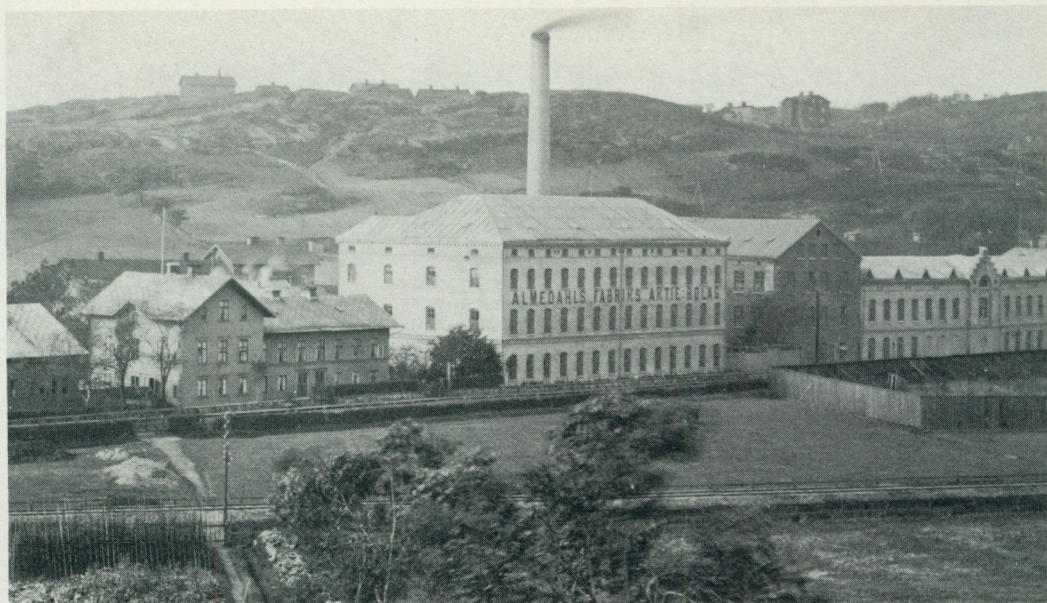
I denna mörka och solfattiga lägenhet är vi födda och uppväxta alla med en ovanligt god hälsa. I hemmet trivdes vi alla trots den stora trångboddheten, och jag tyckte vi hade så fint och hemtrevligt när mamma varje fredag som var städ dag låg och knäskurade i rummet och köket. Det fanns inga linoleummattor på den tiden, utan man hade bara trägolvet med några vävda gångmattor på.

Sex av mina syskon är gifta och har hem och lyckliga äktenskap. Vi är samtliga bosatta i Mölndal. Vi träffas ibland alla på en gång, och då blir det stående samtalsämnet vårt gemensamma barndomshem.

Industriarbete

Jag slutade skolan på våren 1906 och fick omedelbart anställning på en textilfabrik i Mölndal med namnet Götafors. Denna fabrik tillverkade bomullsgarn och det var omkring 200 anställda män och kvinnor. Mitt första arbete på nämnda industri var att stå och packa små pappersrör som användes vid skiftning av spolar på spinmaskinerna. Dessa spinmaskiner kallades för mullstolar. Vi började vår arbetsdag kl. 6 fm. och slutade kl. 6 em. med en halvtimmes frukostrast samt en timmes middagsrast. Alla arbetskamraterna var bra, om man undantar det skämt som alla nybörjare får vara med om. Det brukar bestå i att man får gå till mästan eller förman för att hämta några grejer som är alldeles ovidkommande för arbetet.

Min första avlöning efter 12 dagars arbete, en vecka stod inne, fick jag för 60 tim. arbete 3 kr. Trots att det var en så liten summa såg jag på mor

2. Almedahls fabriker i Göteborg. Foto A. Jonason. Historiska museet i Göteborg.

hur glad hon blev när hon öppnade mitt första penningkuvert för utfört arbete. När jag varit på arbetsplatsen ett par månader framhöll mina arbetskamrater att jag hade för lite betalt och att jag borde gå ner till spinnmästan och begära mer betalt. Mästan var en mycket snäll och bra människa, så jag fattade humör och gick ner och knackade på och kom in. Med darrande ben och med mössan i hand framställde jag min begäran om en högre lön. Han såg på mig och lovade se på saken. Det var första gången jag stod inför en arbetsgivare. Och jag måste erkänna att jag var mycket glad när jag stod utanför kontorets dörr. Avlöningsdag var fredag, och när jag fick min avlöning och öppnade påsen visade det sig att jag fått 10 öre i förhöjning i veckan och min lön steg till 3.10. Det var ingen stor förhöjning jag fått, men jag blev mycket glad ändå, ty

jag fick behålla den slanten själv. Den blev lagom att besöka kinematografen, som kostade 35 öre för äldre och 10 öre för barn.

Jag stannade på denna arbetsplats ett år, och lönen hade under tiden stigit till 5 kr. i veckan. En gång när jag fick en sådan avlöning och mor öppnade penningpåsen kastade hon i sin glädje femman i spisen och stod med påsen i handen. Detta misstag var svårt för mor som gråt hela kvällen och fick en sömlös natt. Jag kommer ihåg hur vi barn sökte trösta mor så gott vi kunde, men femman var borta och kunde inte ersättas.

På våren 1907 började jag på samma arbetsplats som far var anställd nämligen Almedahls A.B., där jag började som häckleskötare. Detta arbete bestod i att göra lagom stora linlockar och sedan placera dem i häcklan som rensade linet från skäver och ogräs. Detta arbete var mycket dam-

migt, så man såg knappt sina arbetskamrater på nära håll. På denna arbetsplats erhöll jag 9 kr i veckan, alltså en bra förhöjning. Arbetstiden var densamma eller 60 tim. i veckan. Den största olägenheten med denna arbetsplats var att man fick gå den långa vägen till och från jobbet. Men i slutet på 1907 började Göteborgs spårvägar att trafikera mellan Göteborg och Mölndal. Då gick det bättre när man kunde åka till jobbet mot en avgift av 5 öre, en taxa som gällde före kl. 8 fm. Jag stannade på denna arbetsplats till 1910, då jag började på pappers bruket i Mölndal. Men innan jag övergår att skildra förhållanden på denna arbetsplats, skall vi uppehålla oss vid en sak som säkerligen gav mig och många andra för all framtid intresse för den allt mer spirande arbetarrörelsen.

Storstrejken

Under åren 1906—1909 bildades ett flertal fackföreningar över hela landet. Samtliga förbund kunde uppvisa ett stigande intresse genom medlemsanslutning. Samtidigt ökades arbetares krav om högre löner och människovärdiga arbetsförhållanden. Arbetsgivare, som förut varit de enda som bestämde vad en arbetares lön skulle vara för utfört arbete, började även de att organisera sig genom anslutning till Sv. Arbetsgivareföreningen. Man förstod att det skulle komma till en utlösning vid något tillfälle. Detta tillfälle kom 1909 då den stora kraftmätningen mellan kapital och arbete utspelades. Jag var då anställd på Almedahls fabriker, men jag hade inte mig bekant huruvida det fanns någon facklig organisation. Jag

blev aldrig tillfrågad om medlemskap. Det är möjligt att de ansåg mig för ung för anslutning till fackföreningen. De fackliga striderna började redan lite smått 1908 med lokala strejker. På en del platser där strid pågick tog arbetsgivare in strejkbrytare som utförde arbete, när de organiserade arbetare var i strid. Detta var förhållandet nere i Malmö, där hamnarbetare var i strejk. En massa tvivelaktiga element utförde detta judasarbete. Dessa människor var inhysta på en båt i hamnen, jag tror den hade namnet Lumplena. De handlingar som utfördes av dessa svartfötter kunde helt naturligt inte ses med blida ögon. Flera små uppträden uppstod, och det kulminerade när en bomb blev placerad på den båt där de logerade var inhysta. Denna händelse utspelades på natten, och om jag inte minns fel blev en person dödligt skadad. Det blev tre unga socialister anhållna och dömda till långvarigt frihetsstraff. Under tiden striden pågick i Malmö uppstod även strid vid hamnen i Göteborg. Även där uppträdde strejkbrytare. Folk samlades i tusental varje kväll för att se på dessa judassöner. Polis och militär sökte rensa alla gator inom hamnområdet och föste dem upp mot Järntorget. Flera personer blev skadade då polisen drog blankt.

Med dessa händelser som bakgrund kom storstrejken 1909, som började med en mindre lokal strejk. Jag tror det även denna gång var hamnarbetare som började. Det blev några mindre förhandlingssammanträden, men arbetsgivare ville inte gå med på några medgivanden förrän arbetare återupptagit arbetet, i annat fall

3. Järntorget i Göteborg. Demonstrationer i samband med storstrejken 1909. Foto i Historiska museet i Göteborg.

skulle de svara med en storlockout, vilket innebar att de skulle kasta ut en massa medarbetare som inte hade med striden att göra. LO tillställde Sv. Arbetsgivareföreningen en skrivelse med anmaning att återtaga sitt hot om en storlockout, i annat fall kommer de att proklamera om storstrejk som svar på arbetsgivares stridsåtgärder. Arbetsgivare vidhöll sin inställning och kastade ut textilindustrin, pappersindustrin, massa- och träindustrin m.fl. Detta var i början på juni och LO:s storstrejk kom strax efter med en del andra grupper som kommunikationen, typografer m.fl. Den arbetsplats jag då arbetade på tillhörde textilindustrin,

så vi tillhörde de lockoutade. Vi samlades till möte där vi fick tillfälle att höra rapporter från den fackliga ledningen samt en uppmaning till alla som ej tillhörde sin organisation att bli medlemmar. Vid detta möte begärde undertecknad sitt inträde i Almedahls fackförening med anslutning till Textilarbetareförbundet. Vi deltog alla i striden med ett friskt humör med förhoppning om att en stor seger skulle vara möjlig för arbetarklassen, och vi unga sjöng våra kampsånger var vi träffades. Men det blev inte någon stor seger för den svenska arbetarklassen. Inte heller kapitalisterna kunde tillskriva sig någon seger, trots att de mobiliserat

hela det borgerliga samhällets polis och militärgarde.

I Mölndal, där jag var bosatt, kunde jag följa och deltaga i händelserna mera än där jag arbetade. Det ordnades med ett flertal stora möten, där mycket folk samlades. Det var en dansbana och folk dansade och hade roligt. Branting besökte Mölndal vid ett par av dessa folkmöten, och stämningen var det inget fel på. Det var nog detta som irriterade arbetsgivare, så de sände dit poliser, trots att det var full ordning och vi själva hade ordnat med ordningsmän. Just detta var anledning till att demonstrationer började och mötesdeltagarna blev skingrade. Detta var början till alla kravaller som sedan följde. Vid ett tillfälle hade en folksamling uppstått. Polisen hade fått förstärkning av ridande knektar från Kviberg, som jagade folkmassan genom gatorna tills vi kom till en plats som ägdes av en privat person som gav löfte om att vi fick stanna där. Det kan tilläggas att platsen var en rågåker. Vid ett annat tillfälle uppstod kravaller vid spårvägens ändstation, där folk samlats mitt på spåret för att hindra en vagns avgång. Vagnen kördes av en strejkbrytare, och i den borgerliga pressen kunde man läsa att arbetare skulle vält vagnen vilket var fel. Ingen strejkande rörde vagnen. Intermezzot blev känt för polisen och de kom med dragna sablar och sprängde folkmassan. En eftermiddag uppstod på torget ett svårt uppträde, direkt framprovocerat av polis och militär. Vid detta tillfälle blev tre av de strejkande tagna av polisen som uppviglarare och de fick vidkännas stora böter samt fläckade betyg vid sin arbets-

plats. Bötesbeloppet insamlades av de strejkande.

Det skulle vara mycket att berätta från denna första och största kraftmätning mellan kapital och arbete, men det får räcka med dessa små glimtar. Solidariteten var det inget fel på, men man måste förstå svårigheten att föra en strid utan understöd. Under de första veckorna fick vi några kronor, själv fick jag 1.50 i understöd. Sedan var det slut. Man började se mörkt på läget och flera röster höjdes för en återgång till arbetet, men på vad sätt skulle detta ske. Efter några korta underhandlingar beslutades om återgång till arbetet, men det blev inte alla som kom in. Den dagen när arbetet skulle börja stod arbetsgivaren vid porten, och de som han ej önskade fick stanna utanför. På den arbetsplats jag själv arbetade fick ingen från Mölndal komma tillbaka. Arbetsgivaren meddelade att han inte önskade några arbetare från Hjalmar Brantings samhälle. Att jag fick stanna berodde säkerligen på att far var förman i företaget.

Striden var slut, arbetet kom igång, men det var ingen arbetsglädje med tanke på alla kamrater som fick stanna utanför arbetsplatsen. De hade inget understöd och på arbetsplatsen hade de fått ett stämplat betyg, vilket innebar att inga arbetsgivare skulle antaga dem i sin tjänst. Det värsta var att alla våra fackliga organisationer, som fört en sådan strid utan några stridskassar, blev nästan upplösta, dels därför att en hel del av de kamrater som ej fick igen sin anställning just var de som stod i ledningen för fackföreningen som styrelseleda-

4. Förstamajdemonstration av ungsocialister i Mölndal. Bland demonstranterna befinner sig också Ernst Carlsson. En av deltagarna håller Stormklockan i handen. Foto i Folkrörelsearkivet i Mölndal.

mot eller uppboordsman. Inga nya krafter vågade upptaga de avgäendes jobb av rädsla för repressalier. Men helt nere var inte rörelsen. Det fanns fortfarande krafter som inbetalade sina avgifter och höll sina möten i all tysthet. När sedan ett par år gått och striden började glömmas och nya krafter kom in i industrin, då föddes åter tanken på organisation. I slutet på 1911—12 bildades många fackföreningar och andra återupptog sitt arbete. Det blev alltså ingen seger för arbetsgivare som de tänkt sig kunna vinna genom att svälta ut arbetare, trakassera dem och till slut ställa dem utan arbete och utan möjlighet till försörjning. Den största segern gjordes av den svenska arbetareklassen

genom de lärdomar som man fick under striden och som skapade en hel del ideellt intresserade socialister, som följde striden och såg de metoder som användes mot värnlösa arbetare. Ja då svor säkerligen många jänta och grabb att upptaga striden mot det kapitalistiska samhället, som inte drog sig för att utkommendera militär för att försvara sina personliga vinstintressen.

Under striden, som pågick 10—12 veckor anordnade Soc.Dem. ungdomsklubben och Verdandilogen ett flertal agitationsmöten, där alla unga som varit med i striden ingick som medlemmar. Det var då en plikt att vara nykter, ty en arbetarklass som använde sig av sprit var inte svår att

5. Basar i gamla Folkets Hus, anordnad av nykterhetslogen Verdandi, som i stort sett bestod av samma medlemmar som Socialdemokratiska ungdomsklubben. Foto 1910. Folkrörelsearkivet i Mölndal.

besegra. Det var enligt min mening en bland de roligaste perioder som jag varit med om sedan jag kom med i organisationerna. Verdandi avhöll sina möten på tisdagarna och ungdomsklubben på torsdagarna. Lokaler var fulla av medlemmar och man diskuterade alla möjliga frågor som man trodde arbetarklassen kunde behöva taga ställning till. Man sjöng våra kampsånger och aldrig har man hört Internationalen och Arbetets Söner sjungas med en sådan glöd och känsla som det då gjordes.

Om vi nu lämnar det historiska året 1909, så börjar vi 1910 med att omtala att Mölndals Arb.kommun bildades det året. Tanken på att bilda en arb.kommun föddes då vi som ungdomsklubbister var ute och agi-

terade för uppslutning till en kommunalstämma där val av kommunalnämnd skulle företagas. Efter en mycket hetsig debatt samt röstning visade det sig att vi fått ett mandat, och då lovade vi att återkomma. Vi började med att bilda arb.kommunen, och sedan vi fått den allmänna röst-rätten som jag tror infördes år 1919 har arbetare haft majoritet i Mölndals kommunala förvaltning.

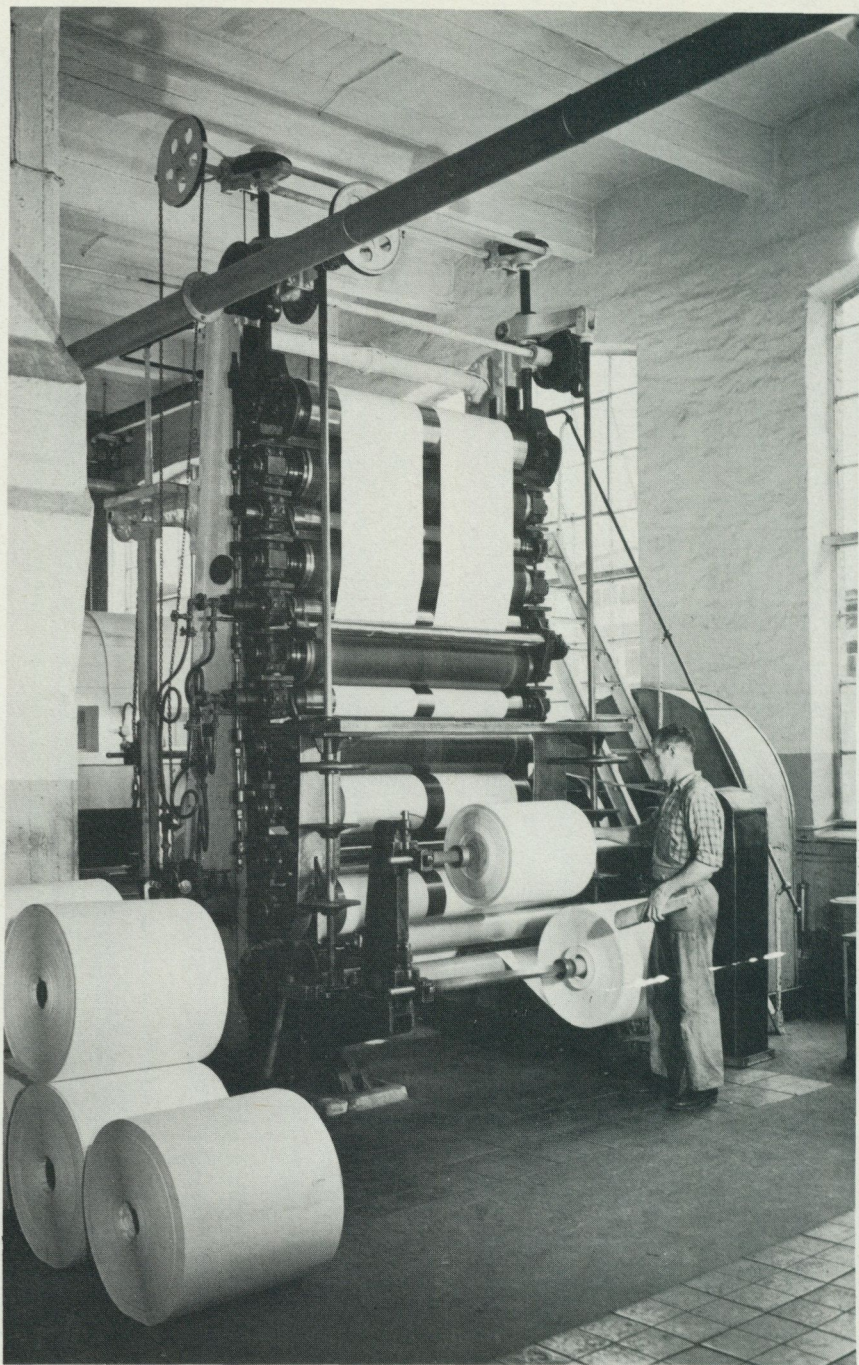
AB Papyrus

I början på denna berättelse har jag omtalat att jag slutade på Almedahl och började på AB Papyrus i Mölndal, ett finpappersbruk som ligger vid strömmen till Mölndalån och har tio stora pappersmaskiner. Jag var inte fyllda 18 år, varför jag fick ar-

6. Fest i Folkets
Park i Mölndal.
Högt upp på stegen
upp till utsiktstornet
står Ernst Carlsson i
ljus hatt. Foto i
Folkrörelsearkivet i
Mölndal.

Ernst Carlsson:
i arbetarrörelsens
tjänst

7. Maskin av gammal modell för glättning av papper, s.k. kalander, AB Papyrus i Mölndal. Foto Wezäta Studio, Göteborg.

beta tre månader som dagarbetare. När jag fyllde 18 år kom jag helt in i industrin och överfördes till glättningssavdelningen där det gällde att glätta det papper som kom från pappersmaskin. Detta jobb var mycket hårt och framför allt mycket ansvarsfullt, ty det gällde att passa fingrarna vid papperets förande mellan valsarna. Det var många kamrater som hade stympade fingrar. Jag klarade mig fast jag vid flera tillfällen kände sugningen.

Arbetstiden var på den tiden från kl. 7 fm. till kl. 7 em. och nattskiftet från 7 em. till 7 fm. Skiftena var alltså 12 timmar med 72 timmars arbetsvecka. Den matsäck som vi alltid medförde fick vi ofta bära hem då vi ej kunnat få tid att äta. Detta gällde när vi körde tunt och dåligt papper. För en sådan arbetsvecka var inkomsten 22 kr. Det är inte många som varit med om en sådan arbetstid men det finns ännu en del gamla pappersarbetare som kan omtala hur det var. Ingen som inte varit med om det kan förstå hur det kändes i kroppen efter en nattvecka på 72 timmars arbete. Man var tung i huvudet och hade en svår frossa även om det var riktigt sommarvarmt. Det värsta var att man inte fick någon sömn så det räckte för det tunga arbetet. När man kom hem på morgonen och fått en kopp kaffe skulle man gå till vila. Lägenheten bestod i regel av ett rum och kök. Sängplatsen blev i rummet och dörren till köket stängdes. Barnen fick inte leka eller skrika, för då var man rädd att far skulle vakna. Där låg man och hörde hur frugan agade och tjatade på barnen så man kunde inte somna. Ibland var man så trött

så man somnade inte för det. Dagen gick och man låg och vred sig med tanke på att nytt nattskift snart skulle börja och man såg natten med fasa. Efter sex års arbete på detta sätt blev jag själv mycket nervös och nere, men så kom ljusningen genom 8-timmarlagen, till stor glädje för alla som trätat på detta onaturliga arbetssätt.

Första världskriget

1914 var ett år som går till historien ur flera synpunkter. Jag skall här ur minnet försöka redogöra för några. Den största och ruskigaste var när ett skott avlossades nere i Serbien, där en människa dödades och detta sedan kunde få en hel värld att gå ut i krig trots alla vackra tal från socialister i alla land. Hur kunde detta ske? Det är oförklarligt. Även vi här i landet fick då vara med, fast inte på slagfältet. Så blev vårt folk kallade till samling. Den 2 aug. ringde kyrkklockorna runt Sveriges land och manade till samling under fanorna, och folket kom för inryckning. Ingen kunde fatta innebörden i det hela, allt gick så fort. Sedan blev folket utplacerat runt våra kuster utan både uniform, gevär och ammunition. Detta krig varade till 1918. Då var svenska folket utsultet och fullständigt nere i brist på mat. Den borgliga regering som då satt vid landets styre med Hammarskjöld som statsminister — inom arbetarkretsar gick han under namnet Hungerskjöld — visade med sin politik att de inte kunde sköta planhushållningen på samma sätt som under sista kriget, då man inte behövde svälta även om det var knappt ibland. Den mat som fanns

inom landet sändes i första hand till Tyskland, och våra herrar kapitalister förtjänade stora pengar på livsmedel som den svenska arbetaren behövt för undvikande av undernäring. Kosten i de flesta arbetarhemmen bestod av ruttna kålrötter och paltbröd, inget smör, ingen potatis, ingen mjölk, lite bröd, lite socker, inget kaffe. All mat samt kläder var på kort. När man då kom till butiken för att hämta sin ranson fanns det inget att köpa. Så verkade den tidens ransoneringsystem. En följd av detta system blev att folk i tusental insjuknade i spanska sjukan och dog. Det var mest ungdom som fick släppa till livet i brist på kraftig och närande mat.

Ibland tänker man tillbaka till den tiden när man gick i sitt skiftesjobb och arbetade 72 tim. i veckan på sådan kost. Jag påminner mig en gång efter ett dagskift. När jag kom hem stod det en tallrik med sagogrynsgröt på bordet. Min hustru hade under dagen varit i flera butiker för att skaffa mat, men det enda som gick att uppbringa var dessa gryns som man fick äta utan mjölk. Man fick lägga sig omedelbart så man hann att somna innan man blev hungrig.

Men vi hade även trevliga saker under 1914. Jag tänker då på det stora bondetåget. Bönder brukar inte deltaga i några demonstrationer, men det lyckades för direktörer och storpatroner att få med sig bönderna i ett tåg som gick genom Stockholm, och sedan genom en deputation uppvaktade kungen för att få hans stöd för ett ökat militärslag. De borgliga bedrev en väldig propaganda på landsbygden, där man såg ryska sågfilare och all sorts farliga människor.

I samband med denna propaganda insamlade man pengar till folkbåten eller som den kallades F-båten. När denna båt blev färdigbyggd visade det sig att den redan var omodern. Arbetarepartiet svarade på denna hetskampanj genom att anordna ett arbetartåg, och om jag inte minns fel var det på Ladugårdsgården 50.000 människor samlade under de röda dukarna när Hjalmar Branting talade. Ett ganska unikt förhållande i vår historia är att vi under 1914 hade två riksdagsmannaval. Den valda riksdagen upplöstes, och nya val proklamerades. Det var säkerligen även nu militärfrågan som var orsaken. Jag vill minnas att det var Karl Staaff som var statsminister då, men blev utslagen av Trygger eller Lindman. I den senare valrörelsen deltog arbetarpartiet med egna kandidater på ett flertal ställen ute i landet. I Mölndal gick vi till val med egen kandidat. Från Mölndal planlades agitationen och leddes av kretsstyrelsen som var förlagd dit. Undertecknad fick på valdagen uppgiften att åka till Ytterby där det fanns en stor herrgård med många torpare som vi trodde skulle rösta på arbetarpartiet, men vid sammanräkningen visade det sig att vi endast erhölet en röst.

En sak hände till under 1914 — jag hade nära på glömt det — nämligen att jag ingick äktenskap. Vi hade på våra klubbmöten behandlat många frågor däribland kyrkans skiljande från staten, och prästerna hatade vi ju alla för de hatade arbetarrörelsen. När vi då skulle viga oss måste detta ske borgerligt, men det var mycket svårt att övertala någon om det rätta i vår inställning. Jag och

jäntan var överens om sättet, och det var ju vi som skulle vigas och då så. Jag tillskrev kronofogden, som var bosatt i Göteborg, och frågade om han ville viga oss och det ville han gärna. Efter vigseln frågade mig en gammal faster, som var motståndare till borgerlig vigsel, hur många år jag gift mig på. Denna hennes uppfattning var ganska allmän på den tiden. Jag och min fruga har aldrig ångrat denna vår handling. Vi har levat ett lyckligt äktenskap tillsammans, även om det ibland har varit lite bekymmersamt. I samband med att jag bildade hem ingick jag som medlem i Kooperativa Handelsföreningen Reform, där jag blev invald som revisor och sedan som styrelseledamot.

Kriget fortsatte och ingick nu på sitt tredje år, då vissa krafter inom ungdomsförbundet kallade till en fredskonferens i Stockholm för att försöka få fram en fredsoption och få ett slut på kriget. Konferensen, som avhölls i tysthet utan någon stor propaganda för sig, hade samlat ombud från hela landet. Den kom ändå till polisens kännedom. Efter densamma blev det husrannsakan bland de ledande på konferensen samt bland ombuden. Vi känner alla väl till hur våra vänner Zäta Höglund, Eric Hedén samt Ivan Oljelund blev dömda till flera års fängelse för sin medverkan vid nämnda konferens. Från Mölndal hade vi två ombud vid konferensen, och när de vid hemkomsten skulle avlägga rapport läste vi lokalen, släckte ljuset samt brände handlingarna efter rapportens avlämnande för att ej skada våra häktade kamrater.

1917 var nog det svåraste nödåret

under hela kriget. Det var inte nog att man sände ut maten till andra länder, det blev även missväxt genom mycket regn. Det blev hungerdemonstrationer ordnade över landet. En sådan gick av stapeln en fredag där cirka 2.000 kvinnor och barn deltog med standar och vimplar med krav om mera mat. Vid denna demonstration utsågs en kommitté som skulle uppvakta livsmedelsnämnden och anhöll om svar till på lördag. Då ej något svar ingick stormades samtliga butiker på alla livsmedel som fanns. Många av de som deltog i kupperna betalade sina varor, men många smet från det hela utan att betala. Ett flertal personer blev kallade till polisen för deras medverkan, och de blev också dömda till stora bötesbelopp. Det tillsattes en kommitté med namnet 1917 års arbetskommitté som hade till uppdrag att anskaffa advokater till de anklagade samt insamling av pengar att betala de böter som de blev dömda att betala. Jag fick uppdraget att vara kommitténs ordf.

Under åren 1916—17 var det en mycket stark opposition inom det socialdemokratiska partiet. Det var närmast Soc.Ungdomsförbundet som låg bakom och arbetade på att partiet skulle föra en mera radikal politik, och tidningen Stormklockan, som var ungdomsförbundets tidning, kritiserade partiets inställning i nummer efter nummer. Det var många kända män som förde oppositionens talan. Det visade sig till slut att det inte gick att förena själarna. Partiet framlade en resolution för antagande eller förkastande. Det ordnades med möten över hela landet. På ett sådant möte i Mölndal gick debatten högt en hel

8. Fyra kämpar är ute för att propagagera för ungsocialisternas tidning Stormklockan. Ernst Carlsson 2:a fr. höger.

lördagsnatt. När debatten var slut kl. 2 på natten och votering skulle verkställas, visade det sig att det var lika många röster på varje, varför ordföranden uppmanade de närvarande att de som önskar gå till vänster redan kan göra det i lokalen, och de som godkänner partiets arbete stannar på höger sida. Det visade sig då att 72 röster lades för partiet och 71 för oppositionen. Efter detta möte bildades en vänsterkommun i Mölnådal, och senare bildades också ett vänsterparti. Vi känner alla till att det nya partiet inte fick så lång livslängd, så någon inverkan på arbetarepartiet förmärktes inte.

Kriget började nu lida mot sitt slut,

och fred var i sikte efter att ha pågått i fyra år. Det var en stor och allmän glädje i arbetarkretsar när fredsbudet blev bekant, och man svor en helig ed: aldrig mera krig! Man hade lidit så ont under dessa fyra år, så man kunde inte tänka sig ett nytt elände inom oöverskådlig tid.

Den ryska revolutionen satte sina spår runt hela världen, så även här. Även om vi inte gick i revolutions-tankar så ansågs nog tiden inne för ett genomgripande reformförslag. Sålunda krävdes lag om 8 tim. arbetsdag, allmän rösträtt m.m. Dessa krav blev av riksdagen godkända och därmed blev också den borgerliga politiken dömd.

Kooperationen

Jag har förut meddelat att jag blev invald i styrelsen för Koop. Handelsförening Reform. På den tiden fick styrelseledamöterna vara med i butiken om kvällarna, då man var ledig från sitt jobb, för att väga upp socker, mjöl, gryn och potatis. Detta för att underlätta arbetet för biträdena på dagen. Man räknade ut att man sparade in ett biträde på så sätt. Men vi fick även vara med vid expediering och då särskilt på fredagskvällarna. Då var den verkliga rusningen i butiken. Då fick man se man och hustru följas åt för att göra veckans inköp. I regel hade man en stor korg med en grepe på, och så bar man korgen emellan sig. På den tiden var det inte tal om hemsändning av varorna. Man ville spara så mycket som möjligt på den betalade personalen, för att utdelningen skulle bli större vid årets slut. När föreningen höll sitt årsmöte kom medlemmarna mangrant. Föreningen bjöd på kaffe, och årets vinst utdelades på mötet. I regel utdelades 5—6 % som återbäring och alla var nöjda med årets resultat.

Föreningen hade två butiker i Möln dal och frågan om att öppna den tredje stod på dagordningen. När då frågan var klar och personal skulle anställas beslutade styrelsen att anställa en månadskarl som även kunde delta i expediering av kunder. Jag blev tillfrågad huruvida inte jag kunde ta jobbet då jag var kunnig vid expediering samt kände kunderna. Det senare var på den tiden en mycket viktig faktor i arbetet. Jag lovade tänka på saken, och efter några dagars betänketid lovade jag försöka. Jag slutade därför inte på pap-

persbruket utan fick sex månaders permission. Det blev en ny bana man kom in på, men det blev inte någon sinekur. Det talades om vid anställningen att det gällde en månadskarls arbete, men man fick vara både karl och häst. Alla varor som kom med järnväg fick jag hämta, och alla varor som skulle gå ut till de andra butikerna samt till kunderna fick jag ombesörja med min dragkärra. Under tiden man tog igen sig fick man deltaga i att expediera kunder. Någon ordnad arbetstid var det inte fråga om, utan man fick arbeta så länge man orkade. Lönen fastställdes till 45 kr. per vecka. Denna lön fastställdes inte på det arbete som utfördes utan på vad styrelsegubbarna som var textil- och pappersarbetare hade i lön. Min lön fick alltså inte vara större än deras, hellre något lägre. Man skulle vid sidan av jobbet vara agitator för rörelsen. Jag minns hur vi biträden tävlade om bästa årsresultat. Vid ett sådant tillfälle inskrev jag 67 nya medlemmar på ett år, som säkerligen var ett rekord.

De handelsanställdas fackförening

Under min verksamhet på den nya banan kom man i kontakt med nya människor och kolleger, som hade det minst lika svårt som vi. Tanken kom då om bildandet av en organisation för de handelsanställda i Möln dal. När jag vidtalat några kamrater kallade jag till möte, där frågan om bildandet av en fackförening behandlades. Sju personer hade hörsammat kallelsen, och dessa beslutade att bilda en förening och ingick som medlemmar i okt. 1924. Därmed var Avd. 82 i Möln dal bildad med anslutning

till Sv. Handelsarbetareförbundet. Undertecknad som var fackligt organiserad i Pappers avd. 63 i Mölndal begärde övergång till den nya avd. och blev dess första ordförande. Jag har själv under hela tiden tillhört styrelsen, tidvis som ordförande eller som kassör. Det visade sig att avdelningens livslängd inte blev långvarig. Den nerlade sin verksamhet redan 1925 i brist på intresse men återupptogs igen redan 1926. Från nämnda år har avdelningen varit i arbete och började sitt arbete med att göra upp ett avtal med Kooperativa Handelsföreningen Reform i Mölndal. Detta avtal medförde mycket stora förändringar såväl när det gäller löner som allmänna bestämmelser. Arbetstiden blev med detta avtal ordnad och vi fick 8 timmars arbetsdag samt ersättning för övertid. Avdelningens medlemsantal representerades av ett flertal olika yrkesgrupper med helt skilda intressen och avtal. Men det har endast varit en mening i avdelningens arbete att stödja varandra för uppnående av bästa möjliga resultat för varje grupp. I avdelningens arbete har aldrig förekommit några politiska debatter mellan medlemmarna med olika partiböcker, och detta har säkerligen bidragit till det goda arbetet och kamratskapet som alltid varit det bästa inom avdelningen. Avdelningen har i sin agitation använt sig av alla de medel som stått till buds, men det har ändå inte varit så lätt att kunna övertyga den stora massan av handelsanställda att bli medlemmar. Mölndals hela affärsverksamhet, om man fråntager de sista årens utveckling, har varit en typisk småhandlarstad med en eller två anställda. Av

dessa har säkert en varit släkt med innehavaren, och var ur den synpunkten inte villig att gå in i en fackförening.

Avdelningen har under de gångna åren bidragit med att göra upp avtal för grupper där arbetsgivaren hade svårt att förstå att han ensam inte hade rätten att bestämma över löner och allmänna bestämmelser som skulle vara rådande för sin personal. Vi skall här omtala ett sådant fall, det finns säkert många sådana. Avd. tillställde arbetsgivaren ett förslag till avtal som vi önskade svar på inom en viss tid. Det kom inget svar. Avd. gjorde en ny framställning om förhandling. Då fick vi svar att arbetsgivaren inte hade något att diskutera med oss utan ville själv bestämma över dessa saker. Vi tillställde då arbetsgivaren en ny skrivelse, där vi framhöll avdelningens rätt att föra sina medlemmars talan vid underhandlingar, och om dessa ej kommer till stånd inom en vecka ser vi oss nödsakade att tillgripa andra medel som inte kommer att bli så trevliga för arbetsgivaren. Med detta hot föll arbetsgivaren till föga och gick med på underhandlingar. Vid dessa förhandlingar, som kom till stånd hemma hos arbetsgivaren i hans bostad, hade han dukat ett stort bord med pilsner och stora cigarrer. Jag vet inte om han gjort detta för att mjuka upp underhandlingskommittén eller om det var gästvänlighet. I vilket fall så kom underhandlingen igång, och vi gjorde upp ett bra avtal för de anställda. Efter denna underhandling blev arbetsgivaren förstående för organisationens arbete och uppgifter, och vi har aldrig behövt använda något

mera hot om bojkott. I regel har avdelningens arbete alltid vunnit förståelse hos samtliga arbetsgivare och affärsmän, och resultatet av detta har säkerligen båda parterna vunnit på. Avd. har inte behövt använda sig av strejkvapnet under de 30 åren som den verkat, utan samtliga resultat har uppnåtts genom underhandling.

Som konsumföreståndare

Om man har anlag för sitt yrke och har intresse för detsamma kan man även avancera inom detta jobb. Det är inte ovanligt att pojkar och flickor efter några år som biträden blir föreståndare och får en egen butik där de får styra och ställa efter bästa förmåga. En sådan uppgift fick under tecknad år 1925, då jag fick befattning som butiksföreståndare i en nyöppnad butik som tillhörde Handelsföreningen Reform. Till detta nya jobb ingick bostad, varför jag fick gå i författning att försälja min nyuppförda villa, som jag flyttade in i 1924. Det var ganska intressant att börja med att få inköpa varor själv, göra upp affärer på egen hand. Jag fick ansvara för skyltningen, fördela arbetet med de anställda och ordna med butiken efter bästa förmåga. Man skaffade sig under denna tid förtroende hos kunderna. Var det några problem skulle man tala vid föreståndaren i butiken. Jag vill som exempel nämna att jag vid en boskillingnad fick vara med som godeman, samt vid ett flertal bouppteckningar hjälpt till som värderingsman. Sådana uppdrag och många andra fick man i egenskap av butiksföreståndare om man hade kundernas förtroende. Alla dessa uppgifter sökte man klara så

gott man kunde. Det skapade en god reklam för sin butik. Jag tyckte alltid att kunderna var snälla och trevliga, och den jäkt som nu finns i butikerna fanns inte då. Kunderna väntade alltid tills tur var utan nummerbrickor, och i många fall fick barn och äldre gå före i tur. Det var en helt annan anda bland kunderna på den tiden, och inköpen verkställdes i regel endast en gång i veckan och nästan alltid på bestämd dag.

Den butik jag hade då var en s.k. gruppbutik med speceri, mjölk och charkuterivaror. Varje söndag fick man upp två timmar och sälja mjölk. Till charkuterijobbet hörde att man skulle inköpa två eller tre grisar i veckan, som man skulle stycka och salta. Varje torsdag skulle man göra korv. Jag fick ett recept på god och s.k. hemlagad korv. Jag började tidigt på morgonen och höll på långt fram på kvällen innan jag blev färdig, men då hade jag tillverkat cirka 125 kg korv samt genom min frugas hjälp kokat allt ister till smult. På fredag morgon stod folk utanför butiken för att få inköpa hemlagad korv. Jag höll på med detta arbete till 1928, då jag fick ny butik med endast specerivaror. Arbetet i butikerna har under tiderna förändrats mycket. Kontakten med kunderna som fanns förut har helt försvunnit, och det ideella intresse som personalen hade tidigare för rörelsen är numera inte så stort. Orsaken är att den kooperativa rörelsen vuxit ut till stora enheter mot förut, då det fanns en konsumentbutik i varje samhälle med sin egen styrelse. Det fanns i Mölndal två kooperativa föreningar i arbete, nämligen "Reform" och "Aktiv". År 1934 sammanslogs

Ernst Carlsson:
I arbetarrörelsens
tjänst

9. Den tidigare
konsumbutiken i
Kikås, där Ernst
Carlsson var före-
ståndare. I samband
med konsumentföre-
ningarnas centrali-
sering av sina affä-
rer till ett fåtal större
enheter, övertogs
denna butik av ICA
och drivs nu av en
f.d. konsumföre-
ståndare. Mölndals
foto 1973.

dessa föreningar till en konsumtionsförening, och jag fick förflyttning till annan butik belägen i Krokslätt. Efter några år där fick jag förflyttning till en butik i Källered, ett samhälle söder om Mölndal. Till denna butik hörde även mjölk och charkuterivaror. Jag stannade i denna butik till 1939, då Konsum Mölndal sammanslogs med Göteborgs Konsumtionsförening. I den sammanslagningen begärde undertecknad förflyttning till något av firmans lager. Denna min begäran beviljades och jag kom till husgerådslagret i Göteborg. Då fick jag lämna mina kära kunder, som jag alltid har haft ett gott samarbete med, och börja ägna mig åt andra uppgifter. Detta arbete har jag fortsatt med och kommer väl att stanna så länge jag har krafter till arbete.

Folkets Hus-föreningen

Vi har saknat Folkets Hus i Mölndal sedan 1912 då vårt Folkets Hus gick ifrån oss. Anledningen till detta var att vi inte kunde klara räntor och amorteringar. Alla fackliga organisationer var nerlagda som en följd av storstrejken 1909. Vi har därför varit hänvisade till andra lokaler där det inte finnes några bekvämligheter av något slag utan är kallt och dragigt. Sådant skapar inte några trevliga möten. Mölndals Fackliga Central kallade intresserade kamrater till möte under år 1930, där frågan om bildandet utav en Folkets Hus-förening skulle behandlas. Efter en stunds debatt i frågan beslutade mötet att bilda en sådan förening. Styrelse valdes och till föreningens ordförande valdes undertecknad. Jag har innehaft nämnda uppdrag sedan

Ernst Carlsson:
I arbetarrörelsens
tjänst

föreningen bildades och hade tänkt behålla detsamma tills vi fick vårt Folkets Hus färdigt, men det verkar som om det inte skulle lyckas, då jag beslutat avgå till nästa årsmöte. Det hade ju varit roligt om man hade kunnat lösa frågan under sin medverkan i styrelsen, men det har inte varit möjligt av flera orsaker, däribland ekonomifrågan.

Kommunalpolitiskt engagemang och nykterhetsarbete

Jag har alltid från min ungdom varit intresserad av den fackliga rörelsen, men jag har vid sidan av detta arbete ändå hunnit att vara med i det kommunala arbetet. Jag var stadsfullmäktige från 1922—1934 och tillhörde även drätselkammaren under samma tid, men jag avsåg mig detta upp-

drag i brist på tid och intresse. Under kriget satt jag som ledamot i Mölnaldals kristidsnämnd. En fråga som alltid har intresserat mig är nykterhetsfrågan. Jag har tidigare omtalat att jag ingick som medlem i Nykterhetsorganisationen Verdandi och har sedan 1909 varit medlem av avd. 446 Mölnaldals Framtid, där jag verkat i 45 år och har erhållit flera diplom för långvarigt och ideellt arbete. Inom nämnda organisation, som bedriver ett storslaget fostringsarbete genom sin ungdomsverksamhet, har under åren skapats fram många krafter som i dag beträder ansvarsfulla poster inom vår förvaltnings och arbetarrörelsens olika funktioner.

Under den tid som jag verkat inom de olika organisationerna, har jag sökt verka på alla områden som jag

10. Två år sedan dessa minnen nedtecknats tog Ernst Carlsson (i mitten) det första spadtaget till Folkets husbygget. Huset stod färdigt 1959, ett år före Ernst Carlssons död. Hans porträtt i olja hänger nu på en hedersplats i byggnaden. Foto i Folkrörelsearkivet i Mölnadal.

ansett kunna gagna arbetareklassen och deras intressen. Men ett område som jag lämnat åt andra att syssla med är religionen. Själv har jag inte haft något intresse för denna form av upplysning, men har därmed inte på något sätt motarbetat deras syftemål utan har i många fall haft ett gott samarbete med dessa, särskilt i nykterhetsfrågan. Samma förhållande är det med idrottsrörelsen. Även här har andra krafter fått utföra arbetet. Det enda man gör för idrotten är att tippa några rader varje vecka på fotbollstipset, samt någon gång höra referatet från idrottsevenemang, som Vasalopp eller andra liknande prestationer. Det kan tilläggas när det gäller idrottsrörelsen att den i arbetarrörelsens barndom inte sågs med blida ögon, därför att den drog intresset från det fackliga och politiska arbetet, och i många fall fick en medlem

Kommentar

Ernst Carlssons levnadsminnen är ett av resultaten av den handelsundersökning Nordiska museet startade 1954 i samarbete med Svenska handelsarbetareförbundet. Liksom vid museets tidigare yrkesundersökningar skedde materialinsamlingen i form av en pristävling som gick ut på att vederbörande skulle nedteckna sina minnen inte bara från sin arbetsmiljö utan även från uppväxttiden, hemmiljön och fritidsverksamheten. Det betonades särskilt att vad man begärde var enkla, okonstlade beskrivningar och att inget avseende skulle fästas vid skrivstil och formuleringförmåga. Var och en fick uttrycka sig precis som han ville, men vissa anvisningar om vad som borde uppmärksammas gavs som ledning.

Denna uppteckning, som tidigare inte varit publicerad, har här återgivits i det närmaste oförkortad. I de tidigare av-

kritik därför att han besökt en fotbollsmatch istället för att gå på fackföreningsmötet. Inom arbetarrörelsen har denna uppfattning dess bättre ändrats, ty man måste i dag erkänna att även denna ungdomsrörelse skapar goda och intresserade människor som är villiga att deltaga i allt kulturellt uppbyggnadsarbete.

Jag har här sökt att i korta ordalag skildra en arbetares kamp på olika områden, dels från födelsen i uppväxtåren, i skolan, när det första arbetet började, när man kom in i arbetarrörelsen och vad man sökt att utföra. Det har varit ett mycket intressant arbete, och jag skulle inte vilja ha det ogjort. Man har skaffat sig en massa vänner, dels inom föreningslivet och vidare inom sin anställning i Konsum. Utan alla dessa vackra minnen skulle säkerligen livet varit betydligt tommare och fattigare.

snitten har dispositionen stramats till. I övrigt har endast några smärre språkjusteringar skett. Felaktiga sakuppgifter har inte ändrats. Så t. ex. minns förf. fel i skildringen av de två riksdagsmannavalen 1914 på sid. 134. Sedan Hjalmar Hammarskjöld efter borgårdskrisen i februari tillträtt som statsminister upplöstes riksdagen och nyval till andra kammaren ägde rum, vilket stärkte regeringens ställning. Det ordinarie andra kammarsvalet på hösten samma år, betydde oförändrad position för de regeringsvänliga men framgång för socialdemokraterna och tillbakagång för liberalerna.

Förutom dessa uppteckningar besvarede Ernst Carlsson även Nordiska museets frågelista om möbelanskaffning 1960. Han avled den 5 nov. samma år.

Ernst-Folke Lindberg